

KERSTFEEST 1930

EEN
LEUGEN?

W. G. VAN DE HULST

Moeder, het was een leugen! ... **W**áár-om bedroog je me?
't Was erg goedkoop, moeder. Je onnoozele kind geloofde je vrome praatjes als heilige waarheid; — natuurlijk! En hij luisterde naar je dwaze vertelsels als naar mooie geheimen; — natuurlijk! En hij dacht, dat eens ... ééns, als hij groot zou zijn zoo-als u ...

Geluk? ... Leugen was het, moeder, — arme *leugen*."

Krrràng!

Met 'n dreunende smak sloeg hij de zwaar ijzeren deur dicht voor 't stookgat, smeed z'n lange vuurpook met 'n vloek achter zich op de kolen, veegde met z'n mouw langs zijn voorhoofd, — heftig; alsof hij vocht met z'n eigen gedachten en al dat ellendig gepieker wilde wègdrijven uit z'n triestige kop.

Hij leunde tegen 't zijdeurtje van de machine, stak zijn hoofd naar buiten. Vinnig koude wind sneed er langs ... 't Deerde hem niet, hij merkte 't niet. Hij tuurde — zonder te zien — de diep-donkere avond in, waar

zwarte schimmen van landen en boomen en hekken en een enkel verdwaald licht hem in deinende dans voorbij cirkelden.

En de trein ratelde voort in daverende vaart door 't eenzaam nachtland.

Avond vóór Kerstmis.

Lang geleden, — die wondere avonden vóór Kerstmis.

Dan zat-ie, heel kleine jongen nog, met z'n moeder alleen in de schemer van 't kamertje, achter-boven. De tafel stond geschoven tegen 't raam, en de gordijn was hoog opgetrokken . . . je kon nog net de hemel zien, die al donkerder werd. En vóór het raam rees een spichtige boom op uit 't binnenplaatsje van de burenen-beneden. Maar die boom had, in de winter, heel fijne takken: een donker kantwerk was dat tegen de schemerlucht, met vreemde, mooie figuren . . . Soms kwam de maan aanlichten boven 't dak van de oude kerk, dat hoog en donker uitrees boven de andere huizen. Soms pinkelden sterren van zilver door 't donker kantwerk heen; — als je dan je oogen een beetje dichtkneep, dan was 't mooi!

Moeder breide. In z'n herinnering was 't, of moeder *altijd* breide, haar handen *nooit* rustten . . . En hij zat dicht bij haar geschoven, z'n ellebogen op tafel, z'n hoofd in z'n

handen, naar buiten te turen, naar boven, naar de hemel . . .

Kerstmis! . . . Jezus!

Dáár, uit die verre, geheimzinnige hemel, uit die schoone, wonder-heerlijke hemel, waar de prachtige engelen zijn knechten waren, was hij gekomen als een doodarm kindje in een stal . . . En die prachtige engelen hadden in de donkere nacht zoo mooi gezongen: „Vrede op aarde! Vrede op aarde!“ . . . En de herders hadden heel zacht en eerbiedig geklopt op de deur van de stal, en op hun knieën hadden ze gebeden voor het kindje . . . Jezus, de zoon van God . . . Jezus, die de menschen op de aarde zoo lief had, en de kinderen ook; . . . en hen voor altijd gelukkig maakte.

Moeders woorden zongen om zijn hoofd.

En 't dak van de oude kerk werd de stal, en de pinkelende sterren door 't donkere kantwerk heen werden, als hij z'n oogen een weinig sloot, stralende engelen.

En dan, in zoo'n donkere, koude Kerstnacht, gebeurde 't soms, dat hij schrok in zijn bed op zolder. Dan luisterde hij naar de vreemde stilte, die er was; wachtte hij, of ook het wondere engelenlied ergens vèr weg, te zingen begon . . . Hij wist wel vaag, dat 't *niet* gebeuren ging en — hij wachtte tòch, wachtte op iets wonderlijks, iets heerlijks,

iets dat uit de verre schoone hemel komen zou in *zijn* leven.

Hij wachtte . . . Jarenlang daarna eigenlijk nog had hij gewacht, maar hij had nooit *precies* geweten, waarop hij wachtte.

Hij had in z'n kinderjaren wel heel *dichtbij* die vreemde, heerlijke, heilige dingen geleefd.

Jezus, die de zieke menschen genas, en de kinderen in Zijn armen nam en hen zegende, en hen de hemel beloofde . . . Jezus, die zoo vreeselijk sterven ging, omdat hij de menschen liefhad . . . Jezus, die nu in de schoone hemel leefde en alles zag, alles wist van de menschen . . .

Moeders woorden hadden zich om z'n vroom jongenszieltje gewonden als fijn rag van louter heerlijkheid.

Hij had als kind gebeden, stil, dikwijls. Niemand had het geweten . . . Hij had gebeden als moeder de vreeselijke hoofdpijnen had. Hij had gebeden, dat vader haar niet slaan zou, als hij dronken thuis kwam. Hij had gebeden, dat zijn sommen van school allemaal goed zouden uitkomen . . .

Ha-ha-ha! . . . Dat was lang geleden. Hij lachte spottend stil voor zich heen; — maar in die lach schrijnde toch even felle pijn.

Avond vóór Kerstmis nu, — in een verre boerenwoning brandt een licht . . . Zouden ze

daar nu nóg bidden? ... Ha-ha-ha! Dwaas, dom, ja, eigenlijk verfoeilijk-dom bijge-looff! ...

Moeder, het was een *leugen!* ... Waarom bedroog je me, moeder? Waarom vertelde je me niet liever van klein Duimpje en Blauwbaard en De prinses op de erwt? Dat waren toch ook mooie vertelsels. En als je groot geworden ben, smijt je ze weg, als gebroken speelgoed.

Avond vóór Kerstmis nu, ... Die *andere* verhalen van de hemel en de stal, van Jezus en de engelen waren toch even dwaas. En die smijt je ook weg ... Moeder, maar waarom doet *dát* nog altijd pijn?

„Ha-ha-ha! ... En ik *wil* er geen pijn van hebben.”

„Stoken! ... Sta niet te suffen! Stoken!” bulderde zijn maat, de machinist, heen over 't daveren van den trein.

Stoken, ja, ja! ... Werken, schrooien, dat het zweet er bij neer liep. Dát was altijd 'n goede remedie tegen al dat dwaas gepieker en die vreemde onrust daar soms binnen in je.

Stoken! ... Hij rengde de deur van 't stookgat los, greep z'n lange schop; — en begon fèl en scherp boven 't gedaver van z'n machine uit, 'n schunnig cabaretliedje te flui-

ten. De gloed van 't vlammenvuur sloeg tegen hem aan, over hem heen, nam hem op als in een woeste heksendans.

Z'n maat gromde wat . . . Hij verstond 't niet, vroeg er ook niet naar.

'n Goeie machinist! . . . maar dan had je ook alles gezegd. *Praten* kon je met den kerel nou 'es nóóit. Over geldverdiene met kaartspelen en met konijnen fokken, ja; en over de reuze-rooie-koolen, die bij z'n zwager in 't volkstuintje groeiden . . . Nee, dan z'n *vroegere* maat, met wien hij dikwijls reed, dát was een andere vent. Fijn Roomsch, nou ja, maar 'n kerel, die naar je luisteren wou en met wien je redeneeren kon, óók over nog andere dingen dan loon en werktijd en lotsverbetering; — die eens tegen hem zei: „Jullie met je ongeloof! Wat heb je er aan? Brani maken! Groot doen! Maar daar van binnen in je, heel diep, is tòch wat anders, wat ik je zeg: angst, leegheid, verlangen naar iets, wat je toch nooit vindt op de wereld. Ongeloof? . . . Zie je, ik zeg maar zóó: Aan de radio *moet* een mensch wel gelooven, al snap je er eigenlijk *niks* van, en al weet je heelemaal niet, hoe 't in elkaar zit; die radio *is* er, die *zie* je, en *hoor* je en prachtig ook . . . Nou dan, en zou dan de ziel van een mensch nog niet veel fijner kunnen zijn dan zoo'n kastje met een paar lampen, en

draadjes en spoelen, in 'n hoekje van de kamer? En zou dan die fijne menschenziel ook niet iets kunnen verstaan van wat er wordt uitgezonden uit de hemel? ... Vast man! geloof me; maar — dan moet je ziel op de goeie golflengte staan, anders hoor je niks ...

Arme kerel! Drie weken geleden z'n vrouw gestorven ... En nou lag-ie zelf ziek, zwaár ziek. Eén brok ellende was 't ... Ha-ha-ha! En zou zijn ziel nou nog op de goede golflengte staan? En wat zou de hemel hem dan nou wel te vertellen hebben?

Krrrang! ... De stookdeur daverde weer dicht.

Godsdienst? Geloof? Vroomheid? ... Wat kocht je er voor? Niks! ... Ellende was toch altijd 't end van alles. Dan nog maar grijpen van het leven, wat je grijpen kòn ...

Z'n beste, brave moeder ook. 't Goeie mensch was nou al drie en een half jaar dood ... Was d'er leven niet één stuk misère geweest? En 't laatste: vreeselijke pijn. Ellendig om aan te zien ... En de stakker was toch nog tevreden. Gek was dat! 't Had hem soms inwendig nijdig, grimmig gemaakt, dat ze alles maar stil verdroeg in eindeloos geduld en nooit murmureerde ...

Ze kon hem soms zoo droevig, zoo bang aankijken, ... maar dat was niet om haar

eigen leed; dat was om hem; dat was omdat hij haar vroom gekwezel niet meer geloofde . . .

Moeder, . . . 't was een leugen.

In de verte lichte vaag een rosse schijn tegen de donkere lucht. Ze naderden de stad; ze waren haast thuis . . . Morgen Kerstmis!

Hij verlangde niet.

't Zou wel diep in de nacht worden voor hij klaar was. In z'n kosthuis sliep natuurlijk alles al. En morgen? . . . Morgen Kerstmis! . . . Morgen zou hij kunnen uitslapen. 's Middags moest hij weer rijden. De tweede Kerstdag had-ie vrij . . . Ja, en dan? Nou ja, wat krantlezen of 'n boek; en 's avonds naar 'n bioscoop of 'n dancing. En dan? Nou ja, dan maar weer toujours-'t-zelfde: stoken, schrooien! Misschien was dat nog 't allerbeste.

Bah!

Hij trapte uit ergernis een brok steenkool, dat voor z'n voeten lag, te gruizel. Z'n vuisten balden zich . . . Ja, maar tegen wie eigenlijk? Ze verslaptten weer.

Z'n oogen zochten de duisternis door. Ja, maar naar wat? . . . In z'n ziel schreide, hijgde, kréét een verlangen . . . het verlangen naar geluk, vrede, vreugde, — hij kon 't geen

naam geven — naar iets dat, dat . . . dat nou 'es geen valsche schijn, maar dat waarachtig was.

„'n Vroolijke kerel jij, vanavond,” snauwde de machinist.

Hij antwoordde niet.

Ze reden de voorstad langs in minderende vaart. Daar fleurden triestig nog wat roodpapieren lampekappen in 'n etalage; daar bralden wat dronkemansstemmen langs de stille straat; — kerstjooll . . . 't Deed hem onaangenaam aan; hij lachte tóch.

De trein stopte; de reizigers verdwenen haastig, de verlaten perrons doofden hun lichten; hij moest z'n machine nog in de loods brengen. En dan . . . dan begon zijn Kerstfeest ook . . . Ha-ha-ha!

Hij was klaar; hij sprong van de machine, gromde een groet tegen z'n maat, verdween in 't halfduister van de slapende stad.

Stil, wonderlijk stil was die nacht. Hij luisterde naar de stilte. Was die nacht dan anders dan andere nachten? Dwaasheid . . . Eens, als kind, wachtte hij op 't lied uit den hemel, op de engelen . . . Daar ging al zoo'n engel de hoogte in: 'n zachtwuivende rookpluim van 'n fabriek, die 's nachts doorwerkte.

'n Bittere trek gleed over z'n gezicht.

„De golflengte deugt niet meer . . . Ha-ha-ha!”

Hij vloekte.

Maanden later — lag hij in 't ziekenhuis, z'n sterk, jong lichaam bij 'n treinontsporing gekraakt, gescheurd, geschonden; — lag hij wanhopig te vechten tegen z'n duldelooze pijn; gebroken, op van ellende.

Hij lag in een kamertje-apart: 't gedoe van andere patiënten zou zijn lijden nóg ondragelijker hebben gemaakt. Alleen lag hij, alleen in de witte stilte, — alleen met zichzelf.

En toen in de vroege schemer van de herfstavond de bijna naakte takken van de boomen in de tuin al zwarter werden, al angstiger hun donkere armen omhoog wrongen, — probeerde hij te schellen — om *licht*.

Hij kòn het niet . . . Felle pijn verscheurde zijn arme, jonge lijf. Hij zakte weer neer.

En de vale, grauwe schemer groeide over hem heen als een onontkoombare benaauwenis . . . Z'n vingers klauwden zich in de deken-plooien; z'n oogen, groot van angst, zochten, zòchten . . . zochten langs 't plafond, langs 't gordijn, langs de vaal-glimmende vloer . . . zochten hulp, lansen, verlossing.

Toen, in die martelende pijn, in die waanzinnige angst, kréét hij 't uit: „. . . Moeder! . .

Moeder!"

Hij wist, vaag, de dwaasheid van die kreet, maar in dat woord toch was even iets veiligs, iets van troost . . . Moeder, 't eenige op de wereld dat zijn ziel kende als ontwijfelbaar getrouw.

Hij sloeg z'n bonzend hoofd neer in z'n kussen; — snikte . . .

In z'n felle koorts was 't, of hij op golven zacht omhoog werd gedragen, even maar; — dan deinde hij weer weg, diep, al dieper, duizelig diep weg; . . . tot ze hem weer opschokten.

Moeder breide . . . Hij zag haar in de verte zitten breien; maar die golven dreven hem van haar weg. Hij wilde haar grijpen, haar roepen, zich met al z'n ellende tegen haar aanwringen, wègschuilen bij haar . . . Ze keek naar 'em, tranen in haar trouwe oogen.

„Moeder! . . . Moeder, huil je? . . . Huil je om mij?"

Hij zat nu tòch bij haar, dicht bij haar, z'n ellebogen op tafel; maar wat ze vertelde kon hij niet meer verstaan . . . Wèg deinde hij weer, diep, duizelig-diep; en moeder was heengegaan dwars door de zwarte boomtakken heen, en om haar heen waren veel flonkerende sterren . . . Ze ging naar den stal, ze klopte, ze ging binnen . . .

„Moeder! . . . 'k Wil mee! . . ."

De deur werd gesloten; hij bleef alléén; en 't was donker op de wereld, verschrikkelijk donker, 't werd al donkerder . . .

O, die pijn, die brandende pijn! . . . Die angst, die moordende angst om het-alleen-zijn, om het ontzettende van-alles-en-allen-verlaten zijn! . . .

Duisternis, eindelooze duisternis. Al dieper zonk hij weg.

Dagen gingen na die nacht van wilde angst.

Nu lag hij stil voor zich uit te staren in 't zon-lichte kamertje, zonder eigenlijk iets te zien; z'n bleek-vermagerde handen gevouwen op 't dek.

Roerloos lag hij. 'n Zware zandzak over de bedrand rekte snoerend zijn beenen recht.

De zuster kwam, zei wat over de zon en 't mooie weer. Hij knikte . . . „Ja, zuster!“ . . . Hij verstond eigenlijk niet, wát ze zei, vond het weer-alleen-zijn toen ze wegging, eigenlijk beter.

Hij glimlachte stil voor zich heen.

Dokter had erg bedenkelijk gekeken die morgen. Van lang-duren-nog had-ie gesproken, van een plekje krijgen op de groote mannenzaal, waar 't, nu hij wat beterde, toch gezelliger zou zijn . . .

„Of wou je liever nog wat hier blijven?“

„Ja, ja, dokter . . . liever!”

„Hm! . . . 'n Vreemde kerel ben jij eigenlijk, geloof ik, maar — t is goed, hoor! Blijf jij nog maar wat in de eenzaamheid.”

Eenzaam! . . . Er was een vreemde, stille glans in zijn oogen, iets van 'n wonder geheim.

Eenzaam! . . . Ja, 'n mensch, élk mensch was toch eigenlijk 'n eenzame op aarde, hoe druk hij zich ook maakte tusschen al de anderen in; — hoe die allen ook samen rondansten of ronddoolden of rondworstelden op de wereld, op stuk van zaken, was ieder voor zich zelf *alleen*, verschrikkelijk *alleen*... *Als* je 't merkte, o, dan sloeg de angst naar je keel. Je wilde 't niet *weten*. Je zocht een ander om je aan vast te grijpen . . . Als kind zocht je 't bij je moeder. En daar, o ja, dáár voelde je je veilig, geborgen, volkomen gerust . . .

Die avond, die vreeselijke avond, in zijn wilde angst, had hij, groote kerel, geroepen, gekrijscht om zijn *moeder*, die al jaren dood was. Och . . . 't was een wanhopig grijpen geweest naar iets, *iets maar* van dat oude, dat veilige, dat geborgene.

Moeder, — in zijn verhitte verbeelding was ze ook gekomen, droevig, eenzaam als hij, — maar ze was weer heengegaan.

O, en toen dat verschrikkelijke alleen-zijn, voor altijd alleen-zijn.

Die nacht . . . Zijn handen wrongen zich samen in die oude angst, zonder dat hij 't wist; maar — ze ontspanden zich weer. De glimlach, de vreemde, de blijde, berleefde toch weer in zijn oogen.

Die nacht had hij gebeden; — voor 't eerst na jaren weer, *gebeden*.

Woorden? Of 't *woorden* geweest waren? En wèlke woorden? Woorden van zijn oude kindergebed? . . . Hij wist 't niet meer. Maar dat diepst-verborgene van zijn wezen, dat, wat hij zelf was, dat, wat alleen was: zijn *ziel* had in bittere wanhoop gekreten om erbarmen.

Hij zag zijn hoogmoed, zijn vijandschap tegen God, hij zag zijn zonden als donkere muren al dreigender om hem oprijzen, hem verstikken in zwarte eenzaamheid . . . Maar — *iets* was er toch nog, *iets* bleef er, *iets* lichte nog, vaag en ver, in de duisternis. Dat was de herinnering aan zijn kinderlijk gelooven, zijn kinderlijk vertrouwen, zijn kinderlijk-heel-dicht-bij-zijn bij Jezus, den Heiland, die kinderen in Zijn armen nam . . .

Die nacht . . . O, een vreemde verrukking doorhuiverde nu zijn ziel: 't was niet weg, 't was geen leugen, 't had hem *nooit* verlaten. Hij had er in zijn zondige leven tegen ge-

vochten, 't doodverklaard, 't weggelachen.
't Was nooit gestorven.

In die nacht toen zijn ziel om verlossing kreet, had hij geweten, dat hij *niet* alleen was . . . Jezus spreidde Zijn armen in ontferming ook tot hem. Nee, niet *verlaten*.

Dagen geleden was 't al.

Nu — in de vredige, zonlichte stilte van het ziekenhuiskamertje — bij 't herdenken zag hij die ontferming van God voor hem, den ontrouwe, weer en altijd *wéér* als een wonder, dat hij nooit begripen zou hier op de aarde, maar dat hem onzegbaar gelukkig maakte.

In die eenzaamheid, in het volkomen verlaten-zijn had hij Gods stem gehoord. Als een wonder-heerlijk geheim, als een schat van groote waarde, die in woorden nooit te noemen was, was Gods vergevende genade over hem gekomen.

„Mijn God,“ bad hij in stilte . . . „laat mij de Uwe zijn, *blijven Uw kind*, voor eeuwig!“

„Lang-duren-nog!“ zei de dokter.

En dan? . . . Zou hij weer de oude worden, de sterke stoker op de machine? Zou zijn leven dan weer doorgaan als vroeger? . . . Zou hij misschien gebrekkig blijven?

Die vragen dwaalden wel door zijn den-

ken; maar ze bleven vaag, onwezenlijk nu, bij dat eene, dat geweldige, dat zalige: hij wás niet alleen, hij zou *nooit* meer alleen zijn, — in zijn leven niet; maar ook niet in de donkere dood.

„Moeder, nee 't wás geen leugen!”

In zelfde uitvoering en prijs verschenen
in deze reeks nog:

VAN 'N EENZAME
'T KONINKLIJKE FEEST
VERGIST?
EEN ULTIMATUM
BEDELAARS NAAR DEN GEEST

Prijs: per ex. 10 ct.; bij 50 ex. 7 ct.; bij 100 ex. 6 ct.
bij 1000 of meer 5 ct. per exempl.

Besteladres: D. B. CENTEN'S UITGEVERS MIJ
O.Z. VOORBURGWAL 115, AMSTERDAM
Telef. 48695

